

PM 2013:164 RII (Dnr 304-993/2013)

Fria eller fälla? En metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer

Remiss från Riksantikvarieämbetet m.fl.

Remisstid den 4 oktober 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Fria eller fälla? En metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer” hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Riksantikvarieämbetet, Svenska kyrkans arbetstagarorganisation, Trafikverket, Naturvårdsverket, Föreningen Sveriges kyrkogårdschefer, Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare och Sveriges lantbruksuniversitet har tagit fram ett förslag till metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer.

Med offentliga miljöer menas i detta sammanhang begravningsplatser, alléer, parker och offentliga trädgårdar där träden medvetet planterats eller sköts för att uppnå ett särskilt arkitektoniskt eller funktionellt syfte. Fokus i rapporten ligger på när träd eventuellt behöver fällas av säkerhetsskäl och metoden bygger på kunskap och dialog kring värden och säkerhetsrisker.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden har inkommit med ett gemensamt kontorsyttrande. Kyrkogårdsnämnden har inkommit med ett kontorsyttrande. Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd har avstått från att svara på remissen.

Stadsledningskontoret anser att den metod som beskrivs i förslaget är bra och kan användas vid alla former av avvägningar mellan värden i befintlig miljö och behov av förändringar.

Exploateringskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret anser att den metod som beskrivs i förslaget är bra men att den saknar parametrar för att bedöma trädens betydelse för ekosystemtjänster, vilka skulle kunna arbetas in i metoden.

Kulturnämnden anser att skriften är ett angeläget dokument och önskar ett ökat samråd och samarbete mellan olika instanser i hanteringen av träd i offentliga miljöer.

Kyrkogårdsförvaltningen anser att skriften med vissa justeringar kan uppfylla sitt syfte men att kapitlet som berör riskträd och smittsamma trädssjukdomar bör få en mer framträdande plats.

Stadsbyggnadsnämnden anser att den metod som föreslås är en bra metod som kan användas vid alla former av avvägningar mellan värden i befintlig miljö och behov av förändringar.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att det är bra med riktlinjer och vägledning i denna fråga samt att det är bra att det finns en modell för intresseavvägning.

Mina synpunkter

Grönskan i Stockholms stad utgör en viktig del av den offentliga miljön och berikar den täta stadsmiljön. I Stockholm är de mest värdefulla träden ofta rester av ett äldre kulturlandskap som inordnats i de parker och grönområden som planerats i samband med stadens utveckling.

Den metod som beskrivs i förslaget är en bra metod som kan användas vid alla former av avvägningar mellan värden i befintlig miljö och behov av förändringar. Heltäckande kartor och analyser av kulturhistoriska, sociala och ekologiska värden underlättar i stor utsträckning de beskrivningar av trädens värden som föreslås i metoden. I Stockholm finns ett flertal sådana underlag, bland annat stadsbyggnadskontorets sociotopkarta och miljöförvaltningens analyser av stadens gedigna biotopkarta. Trafikkontoret arbetar därutöver tillsammans med stadsdelarna in trädinventeringar i parkdatabasen. I princip arbetar stadens nämnder redan idag efter modellen vid planering som berör grönområden.

I metoden saknas parametrar för att bedöma trädets betydelse för ekosystemtjänster, vilka skulle kunna arbetas in. Till exempel kan vissa träd ha stor betydelse för att svalka en tät stad sommartid. Genom att ge träden nya växtbäddar kan dagvatten omhändertas lokalt och trycket på dagvattenrecipienterna minskas.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Fria eller fälla? En metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer” hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Stockholm den 25 september 2013

ULLA HAMILTON

Bilagor

Remissen Fria eller fälla? En metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Riksantikvarieämbetet, Svenska kyrkans arbetstagarorganisation, Trafikverket, Naturvårdsverket, Föreningen Sveriges kyrkogårdschefer, Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare och Sveriges lantbruksuniversitet har tagit fram ett förslag till metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer.

Med offentliga miljöer menas i detta sammanhang begravningsplatser, alléer, parker och offentliga trädgårdar där träden medvetet planterats eller sköts för att uppnå ett särskilt arkitektoniskt eller funktionellt syfte. Fokus i rapporten ligger på när träd eventuellt behöver fällas av säkerhetsskäl och metoden bygger på kunskap och dialog kring värden och säkerhetsrisker.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd. Kyrkogårdsförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande. Exploateringskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret har inkommit med ett gemensamt kontorsyttrande. Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd har avstått från att svara på remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontoret tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att den metod som beskrivs i förslaget är bra och kan användas vid alla former av avvägningar mellan värden i befintlig miljö och behov av förändringar. I princip arbetar stadens förvaltningar redan idag efter modellen vid planering som berör grönområden.

Heltäckande kartor och analyser av kulturhistoriska, sociala och ekologiska värden underlättar i stor utsträckning de beskrivningar av trädens värden som föreslås i metoden. I Stockholms stad finns ett flertal sådana underlag. Stockholms stadsmuseum har tagit fram en metod för kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden. Stadsbyggnadsnämnden har tagit fram en sociotopkarta som beskriver samtliga grönområdets sociala värden. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har utifrån bl.a. stadens biotopkarta gjort analyser av viktiga habitatnätverk. Likaså finns en kommuntäckande databas med samtliga ekar. Trafik- och renhållningsnämnden arbetar tillsammans med stadsdels-nämnderna in trädinventeringar i parkdatabasen. På så sätt kan avvägningar mellan bevarande av gröna värden och olika behov av förändringar göras relativt snabbt och enkelt.

Exploateringskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret

Exploateringskontorets, miljöförvaltningens och trafikkontorets gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 6 september 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Med offentliga miljöer menas i detta sammanhang begravningsplatser, alléer, parker och

offentliga trädgårdar där träden medvetet planterats eller sköts för att uppnå ett särskilt arkitektoniskt eller funktionellt syfte. Fokus i rapporten ligger på när träd eventuellt behöver fällas av säkerhetsskäl och metoden bygger på kunskap och dialog kring värden och säkerhetsrisker.

Den metod som beskrivs i förslaget är en bra metod som kan användas vid alla former av avvägningar mellan värden i befintlig miljö och behov av förändringar. I princip arbetar förvaltningarna efter modellen vid planering som berör grönområden. I Stockholm är de mest värdefulla träden ofta rester av ett äldre kulturlandskap som inordnats i de parker och grönområden som planerats in i samband med stadens utveckling.

Heltäckande kartor och analyser av kulturhistoriska, sociala och ekologiska värden underlättar i stor utsträckning de beskrivningar av trädens värden som föreslås i metoden. I Stockholm finns ett flertal sådana underlag. Stockholms stadsmuseum har tagit fram en metod för kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden. Stadsbyggnadskontoret har tagit fram en sociotopkarta som beskriver samtliga grönområdets sociala värden. Miljöförvaltningen har utifrån bland annat utifrån stadens biotopkarta gjort analyser av viktiga habitatnätverk, exempelvis för eklevande insekter och barrskogslevande fåglar. Likaså finns en kommuntäckande databas med samtliga ekområden och enskilda ekar, klassade efter deras naturvärde. Trafikkontoret arbetar tillsammans med stadsdelsförvaltningarna in trädinventeringar i parkdatabasen. På så sätt kan avvägningar mellan bevarande av gröna värden och olika behov av att förändringar göras relativt snabbt och enkelt.

I metoden saknas parametrar för att bedöma träds betydelse för ekosystemtjänster, vilka skulle kunna arbetas in i metoden. Till exempel kan vissa träd ha stor betydelse för att svalka en tät stad sommartid. Genom att ge träden nya växtbäddar kan dagvatten omhändertas lokalt och trycket på dagvattenrecipienterna minskas.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 29 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och återropa kulturförvaltningens och Stockholms stadsarkivs gemensamma tjänsteutlåtande.

Kulturförvaltningens och Stockholms stadsarkivs tjänsteutlåtande daterat den 6 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Frågor kring träd engagerar människor. Det finns många exempel på konflikter som uppstått vid hantering av träd i offentliga miljöer, ett närliggande exempel är den s.k. TV-eken i Stockholm. Kulturförvaltningen och Stadsarkivet anser därför att skriften *Fria eller Fälla? En metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer*, är ett angeläget dokument. Skriften bidrar med välbehövlig sammanställning av olika trädmiljöer, de problem och intressekonflikter som kan uppstå liksom över tillämplig lagstiftning och styrmedel. Skriften presenterar väl de tre värdena; kulturmiljövärden, naturvärden och sociala värden, och den skapar större medvetenhet kring hanteringens komplexitet liksom ger förutsättningar till ett medvetet och kunnigt slutresultat.

Den presenterade modellen, som i huvudsak syftar till att skapa en lyhörd process där olika intressen respekteras och avvägs, kan fungera som ett bra verktyg för att precisera och förtydliga olika värden och målsättningen med åtgärder.

Stadsmuseet har under de senaste åren utvecklat kunskapen om och handläggningen av det gröna kulturarvet. 2011 presenterade Stadsmuseet resultatet från ett mellankommunalt samarbetsprojekt med representanter från Nacka, Haninge och Stockholms kommuner, Stockholms länsmuseum, länsstyrelsen i Stockholms län samt Stockholms stadsmuseum. Projektet, med titeln *Kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden – en*

metodutveckling, var en pilotstudie och erhöll delfinansiering från Stockholms läns landsting/Regionplanekontoret och Länsstyrelsen i Stockholms län. Målet för projektet var att utarbeta en metod för kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden då det saknas underlag och metoder för att beskriva och bedöma grönområden ur en kulturhistorisk synvinkel.

Metoden har testats på ett antal grönområden. Under arbetets gång har det framkommit att det etnologiska perspektivet är viktigt för dessa bedömningsfrågor och projektet har därför utökats till att omfatta en undersökning om parkens sociala intentioner och arv kan belysas och inrymmas i den kulturhistoriska bedömningsgrunden.

Med anledning av Stadsmuseets arbete inom området ska det bli intressant att ta del av Riksantikvarieämbetets kommande Vägledning för kulturhistorisk värdering och urval (färdigställs 2013/14) som också kommer att beskriva hur det gröna kulturarvet kan värderas.

För att skapa än mer förståelse för de arbetssätt och den modell som presenteras i ”Fria eller fälla?”, skulle det vara positivt om dessa kunde beskrivas genom ett faktiskt eller fiktivt exempel.

En stor del av träden i offentliga miljöer hanteras av landets kommuner och Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare står också bakom remissen. Förvaltningarna anser därför att det är motiverat att skriften också resonerar kring den kommunala handläggningen av trädmiljöer. Det finns ett flertal verktyg inom den kommunala processen som är användbara, exempelvis detaljplane- och områdesbestämmelser liksom kommunala parkprogram och parkplaner.

Förvaltningarna är ense om att ett ökat samråd och samarbete mellan olika instanser och berörda parter i hanteringen av träd i offentliga miljöer kommer att leda till bättre insatser och resultat.

Kyrkogårdsförvaltningen

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning förvaltar träd i miljöer med höga kultur-, natur- och sociala värden.

De problemställningar vi framförallt ställs inför rör fällningar av träd för att minimera risken för olyckor och skador på människor, djur eller egendom samt fällningar av träd som riskerar att sprida vidare smittsamma trädssjukdomar, ex almsjuka.

Vi ställs ofta inför renoveringar av tidigare toppkapade lindar i trädkrans och trädtrader, samt en hel del säkerhetsbeskrivningar och kronstabiliseringar i våra solitärträd.

Vi hanterar även ett stort antal återplanteringar för att säkerställa återväxt samt ersätta de träd vi nödgas fälla.

Förvaltningen anser att skriften med vissa justeringar kan uppfylla sitt syfte. De kompletteringar och ändringar som behöver göras berör framförallt de kapitlen som berör riskträd och smittsamma trädssjukdomar. De bör få en mer framträdande plats

Vi önskar även att skriften tydligare belyser de ansvarsfrågor som uppkommer vid hantering av riskträd och felaktiga fällningar, bl.a. de möjliga strafföreläggande som kan uppstå.

I skriften redovisas en modell med fem olika steg för avvägning mellan olika intressen.

Parametrarna för bedömning av kulturmiljö i modellens steg 2 upplevs som otydliga och oklart avgränsade. Den del som behandlar trädets kondition och säkerhet i modellens steg 3 är inte fullständig.

Den förmodligen vanligaste orsaken till att träd i offentliga miljöer åtgärdas är att trädet är sjukt eller skadat och bör därför ha en central plats i skriften och framför allt i modellen.

Ovanstående bör även återspeglas i kapitel 10 (Handläggning av ärenden) samt i de exempel som tas upp i kap 11 (Exempel och lagfall).

Vi ser även fram emot efterfrågat bildmaterial och förtydligande modeller som kan bidra till att göra skriften mer lättillgänglig.

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till dokumentet och tror att det efter kompletteringar kan bidra till snabbare handläggningstider och bättre underbyggda beslut kring trädfrågor.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 29 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och åberopa stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 juli 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Den metod som beskrivs i förslaget är en bra metod som kan användas vid alla former av avvägningar mellan värden i befintlig miljö och behov av förändringar. I princip arbetar stadsbyggnadskontoret efter modellen vid planering som berör grönområden. I Stockholm är de mest värdefulla träden ofta rester av ett äldre kulturlandskap som inordnats i de parker och grönområden som planerats in i samband med stadens utveckling.

Heltäckande kartor och analyser av kulturhistoriska, sociala och ekologiska värden underlättar i stor utsträckning de beskrivningar av trädens värden som föreslås i metoden. I Stockholm finns en lång rad sådana underlag. Stockholms stadsmuseum har tagit fram en metod för kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden. Stadsbyggnadskontoret har tagit fram en sociotopkarta som beskriver samtliga grönområdets sociala värden och miljöförvaltningen har utifrån bl.a. stadens biotopkarta gjort analyser av viktiga habitatnätverk, t.ex. för eklevande insekter och barrskogslevande fåglar. Likaså finns en kommuntäckande databas med samtliga ekområden och enskilda ekar, klassade efter deras naturvärde. På så sätt kan avvägningar mellan bevarande av gröna värden och olika behov av att förändringar göras relativt snabbt och enkelt.

I metoden saknas parametrar för att bedöma träds betydelse för ekosystemtjänster. T.ex. kan vissa träd ha stor betydelse för att svalka en tät stad sommartid eller minska flödet av dagvatten vid kraftiga regn. Detta bör arbetas in i metoden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och åberopa Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 juli 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har tagit del av förslag till skriften *Fria eller fälla? en metod för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer*. Förvaltningens bedömning är att det är bra att det finns vägledning i dessa frågor och att det är bra att det tagits fram en metod för intresseavvägningar.

I Spånga-Tensta finns många gränssytor mellan markägare. Stadsdelen ansvarar för parkmarken i stadsdelen. All annan mark är andra myndigheters, föreningars och

fastighetsägaresh mark. Vid gränsytter kan konflikter uppstå och då kan ett dokument för handledning och en metod för intresseavvågningar vara till hjälp.